

РАДОЕВИЧ М., ДИМИЧ Л. Сербия в Великой войне, 1914—1918. Белград : СКЗ, Белградский форум за мир равноправных, 2014. 334 с. (Спец. выпуск).

Спробамі перагледзець вынікі той ці іншай гістарычнай падзеі сёння цяжка кагосьці здзівіць. Але калі рэвізія Другой сусветнай вайны мае пад сабой хоць нейкія геапалітычныя падставы, то падобныя спробы ў дачыненні да Першай сусветнай вайны, ды яшчэ з боку яе пераможцаў, выклікаюць амаль што шок. У нас пакуль мала ведаюць і пішуць пра гэту вайну, мабыць у сувязі з некаторымі балючымі ўспамінамі аб тым, як яна скончылася, — аднятай перамогай, крахам Расійскай імперыі, Брэсцкім мірам са стратай часткі беларускай тэрыторыі. Сербы, наадварот, ганарацца Першай сусветнай вай-

ной, па пераможных выніках якой было створана Каралеўства Сербіі, Харватыі і Славенцыі (КСХС).

Тэма Першай сусветнай вайны стала цэнтрам увагі аднаго з мерапрыемстваў у Мінску. У лістападзе 2014 г. адзначалася дваццаць гадоў з дня наладжвання беларуска-сербскіх дыпламатычных стасункаў. Да гэтай даты была прымеркавана прэзентацыя ў канферэнц-зале Выдавецкага дома «Звязда» кнігі дацэнта аддзялення гісторыі філасофскага факультэта Бялградскага ўніверсітэта Міры Радоевіч і прафесара Любадрага Дзіміча «Сербія ў Вялікай вайне, 1914—1918» на рускай мове. Пера-

кладчыкі кнігі — філолагі-славісты А. І. Чарота, В. І. Чарота і І. А. Чарота. Раней яна прэзентавалася ў Аўстрыі, Славакіі, Аўстраліі.

Разам з сербскімі дыпламатамі на прэзентацыі прысутнічалі: пасол Сербіі ў Рэспубліцы Беларусь Велька Кавачавіч, старшыня «Бялградскага форуму за мір раўнапраўных» былы міністр замежных спраў Югаславіі Жывадзін Ёванавіч, адзін з аўтараў Міра Радоевіч, беларускі літаратуразнаўца і перакладчык кнігі, доктар філалагічных навук, прафесар Іван Чарота.

У час падрыхтоўкі кнігі да друку яе аўтары азнаёміліся з сотнямі матэрыялаў і дакументаў не толькі на радзіме, але і ў розных краінах свету, каб гістарычна дакладна перадаць тагачасную сітуацыю ў свеце. Народу Сербіі ў гады Першай сусветнай вайны давялося прайсці праз вялікія пакуты і выпрабаванні. Выданне першапачаткова было арыентавана не толькі на сербскіх, але і на замежных чытачоў, таму перакладзена на рускую, англійскую і нямецкую мовы.

Як падкрэсліла М. Радоевіч, сёння сусветная еўрапейская гістарыяграфія ўсё яшчэ не можа крытычна і паўнаватрасна ахапіць і сінтэзаваць усё тое, што ў апошнія гады было напісана і сказана аб Вялікай вайне. «На гэта ў першую чаргу ўплывае рэвізіянісцкая гістарыяграфія, адна з мэт якой — змяніць уяўленне людзей аб прычынах і перадумовах пачатку Першай сусветнай вайны, — мяркуе М. Радоевіч. — І гэта адбываецца не пер-

шы раз. Яшчэ з 1919 г. Германія імкнулася даказаць, што не яна вінаватая ў пачатку Вялікай вайны (с. 95). Але ўпершыню краіны-пераможцы таксама падключаюцца да працэсу перагляду падзеі. Больш ніколі, як сёння, гістарыяграфія не знаходзілася пад уплывам палітыкі, асабліва той яе часткі, якая тычыцца Першай сусветнай вайны. Гэта стала адной з галоўных прычын, па якой мы ўзяліся за напісанне кнігі».

Гэта вайна пачыналася не як сусветная, аднак яе наступствы мелі глабальны характар. Уся сусветная грамадскасць трапіла ў пэўны змрок, дэманізуючы сербаў. Сербія, маўляў, ва ўсім вінаватая (с. 91, 121). Кніга якраз пераадольвае гэтыя стэрэатыпы, таму не ўпісваецца ў рэвізіянісцкую гістарыяграфію. Выданне новай кнігі сербскіх аўтараў ставіць мэтай данесці да чытача праўду аб развіцці гістарычных падзей.

У тагачасным Сербскім каралеўстве загінула 1 млн 200 тыс. чалавек — яго трэцяя частка. Пасля вайны засталося 114 тыс. інвалідаў, нанесены краіне ўрон склаў амаль 10 млрд залатых франкаў (с. 315).

Выход кнігі «Сербія ў Вялікай вайне, 1914—1918» на рускай мове — важная падзея для гісторычнай навукі і культурнага дыялогу паміж нашымі народамі.

М. С. Даўгяла, дацэнт кафедры гісторыі паўднёвых і заходніх славян БДУ, кандыдат гістарычных навук